

Ældre Sagens undersøgelse af plejeboliggaranti og byggeri af plejeboliger

Hvordan virker garantien i praksis? Imødekommer den ældres reelle ønsker?

Hvordan ser kommunernes planer for byggeri af nye plejeboliger ud?

Plejeboliggarantien

Ældre fik pr. 1. januar 2009 en plejeboliggaranti. Garantien er et ambitiøst påbud i lovform til de danske kommuner. Den går ud på, at ældre, der er godkendt til en plejebolig højst må vente i to måneder, før de bliver tilbudt en plejebolig. Men garantien på to måneder gælder kun, hvis man siger ja til den plejebolig eller plejehjemsplads, som kommunen tilbyder - ligegyldigt, hvor den ligger og hvilken beskaffenhed, den har. Afslås kommunens tilbud, slettes man ikke fra den generelle venteliste, men beregningen af to måneders fristen annulleres og en ny frist løber fra det tidspunkt, hvor afslaget er modtaget af kommunen.

I de nye storkommuner kan der være langt fra den ene ende af kommunen til den anden, ligesom nogle kommuner stadig anviser plads i en utidssvarende plejehjemsbolig eller en plejebolig, som ikke er demensindrettet, selvom den ældre er dement. Derfor er garantien i sin nuværende udgave ikke god nok. Mange siger nemlig nej tak til tilbud, fordi de ønsker:

- En demensindrettet plejebolig
- En moderne, tidssvarende plejebolig
- En plejebolig i nærheden af familien eller andre nære pårørende
- En plejebolig i deres lokalområde, hvor de kan forblive en del af deres lokale miljø med alt, hvad det indebærer af tryghed, kontinuitet og mulighed for at bevare kontakten til mennesker, de kender og har et forhold til

De ældre, som har specifikke ønsker til valg af plejebolig, opføres på specifikke ventelister.

Ældre Sagens mærkesager om plejeboliger

1. Demensboliger

25.000 mennesker som er 80+årige er i dag moderat til svært demente. Om ti år vil tallet nå op på 31.000. De kan ikke klare sig derhjemme og har behov for en demensindrettet bolig.

I hele landet er der kun 5.609 demensboliger ifølge kommunernes egne indberetninger til Danmarks Statistik. De fleste kommuner har en dækningsgrad på mellem 1 og 5 pct. med demensboliger til deres indbyggere, som er 80+årige. Dvs. at for hver 100 af kommunens 80+årige er der kun en demensbolig til mellem én og fem af disse. Det er alt for lidt.

Der er for Ældre Sagen ingen tvivl om, at en demensindrettet bolig modvirker stress og øger livskvaliteten blandt beboerne. Ellers uundgåelige konflikter mellem demente og ikke-demente beboere mindskes og udgifter til personaletimer og medicin til at dæmpe angst, urolige og aggressive demente nedbringes. Også stress hos personalet og bekymring og utilfredshed blandt pårørende påvirkes positivt af en god demensindretning.

2. Utidssvarende plejehjemsboliger

Kommunerne har indberettet ca. 10.000 utidssvarende plejehjemspladser mm. til Danmarks Statistik. Men det er ikke anstændig politik i et velfærdssamfund som det danske at lade vores

svageste medborgere bo i utidssvarende plejehjemsboliger, hvor de ikke har plads til deres egne møbler og ting. Det er med til at svække både hukommelse og identitet samt øge følelsen af hjemløshed. Læg dertil, at mange deler toilet og bad med mennesker med en demenssygdom, der har svært ved at orienterer sig, og at mange af værelserne er svært tilgængelige, hvis man sidder i kørestol, så er beskrivelsen knap så festlig.

I 1996 trådte Plejeboligreformen, der skulle omdanne de mange utidssvarende plejehjemsboliger og beskyttede boliger til moderne tidssvarende boliger, i kraft. Mere end 10 år efter, er der stadig ca. 10.000 utidssvarende boliger til ældre tilbage.

3. Behov for byggeri af moderne plejeboliger

Der bliver flere ældre i Danmark. Fra 2010 til 2020 forventes antallet af ældre på 80 år eller mere at stige fra ca. 228.000 til ca. 283.000. Det vil sige, at vi får 55.000 flere 80+årige i den periode. Det stigende antal ældre betyder, at der bliver behov for flere plejeboliger.

Den gennemsnitlige dækningsgrad med moderne plejeboliger til mennesker på 80+ år er 15 pct. Det er Ældre Sagens opfattelse, at dækningsgraden med moderne plejeboliger bør ligge på 20 pct. i alle landets kommuner. Det er det niveau den gennemsnitlige dækningsgrad ligger på i dag, når de gamle utidssvarende plejehjemspladser tælles med.

Ældre Sagens undersøgelse

Gallup har i perioden februar – april 2010 for Ældre Sagen gennemført en landsdækkende undersøgelse af:

1. Kommunernes overholdelse af plejeboliggarantien
2. Kommunernes konkrete planer om eller igangværende byggeri af moderne plejeboliger

Undersøgelsen er gennemført som telefoninterviews med lederne af kommunernes visitationsudvalg og med kommunernes byggesagsansvarlige for byggeri af plejeboliger. Kommunerne har ønsket at være anonyme.

I alt 95 pct. af visitationslederne - svarende til 92 kommuner - og 92 pct. af de byggesagsansvarlige - svarende til 90 kommuner - har deltaget i undersøgelsen.

Undersøgelsens formål

Til del 1:

- Kan kommunerne opfylde plejeboliggarantien på to måneder?
- Hvor mange ældre er opført på specifikke ventelister, fordi de ønsker at påvirke, hvilken plejebolig eller plejehjemsplads, de skal flytte ind i?
- Hvor mange står på venteliste fra andre kommuner?

Til del 2:

- Vil kommunerne bygge nye moderne plejeboliger for at opfylde garantien?
- Vil kommunerne bygge nye plejeboliger, så de er demensindrettede?
- Vil kommunerne nedlægge deres utidssvarende plejehjem?
- Ombygge dem til demensboliger?

- Ombygge dem til aflastningsboliger/akutpladser/rehabiliteringspladser?
- Hvordan er status på plejeboligbyggeriet ultimo 2010, 2011, 2012 og 2013
- De nye plejeboligers beliggenhed (centralt eller decentralt)?

Undersøgelsens centrale resultater

Ventelister og plejeboligaranti

78 pct. af kommunerne har under 10 personer på den generelle venteliste.

6 pct. af kommunerne har over 20 personer på den generelle venteliste.

80 pct. af kommunerne har en længste ventetid på 2 måneder eller derunder på den generelle venteliste. De opfylder derfor plejeboligarantien. 13 pct. af kommunerne har en længste ventetid på over 2 måneder, og opfylder dermed ikke plejeboligarantien. (8 pct. af kommunerne svarer ved ikke).¹

60 pct. af kommunerne har over 20 personer på én eller flere specifikke ventelister.

71 pct. af kommunerne har en ventetid på over 2 måneder på de specifikke ventelister.

70 pct. af kommunerne angiver, at der på de specifikke ventelister er personer, der ønsker at flytte i demensbolig. 87 pct. af disse kommuner angiver at det drejer sig om under 10 personer.

I 60 pct. af kommunerne er der over 20 personer fra en anden kommune på venteliste til en plejebolig/plejehjemsplads.

Bygning af plejeboliger

59 pct. af kommunerne har konkrete planer, eller er i gang med at bygge flere moderne plejeboliger. Af disse kommuner er der 92 pct. som vil bygge over 20 enheder (plejeboliger).

Over halvdelen af kommunerne, 55 pct. bygger alle de nye plejeboliger, så de også er indrettet til demente.

Blandt de 38 pct., som ikke bygger alle boliger til demente, angiver 55 pct., at de vil bygge under 10 enheder, så de også er indrettede til demente.

Den primære årsag til ikke at bygge flere moderne plejeboliger er, at der allerede er bygget tilstrækkeligt med plejeboliger.

Kun 6 pct. af alle kommuner angiver at have tomme plejeboliger. Hovedårsagen til dette er, at udbuddet af plejeboliger overstiger den aktuelle efterspørgsel.

52 pct. af kommunerne har på nuværende tidspunkt utidssvarende boliger.

---

¹ 94 pct. af kommunerne angiver, at de aktuelt kan opfylde plejeboligarantien. Dette stemmer dog ikke overens med, at 13 pct. af kommunerne angiver, at den længste ventetid på den generelle venteliste er over 2 måneder.

Blandt disse kommuner har 51 pct. konkrete planer om at ombygge boligerne til moderne plejeboliger. 32 pct. angiver, at de skal nedlægges. 15 pct. angiver, at de utidssvarende boliger

54 pct. af de kommuner, som vil ombygge de utidssvarende boliger, vil ombygge alle de utidssvarende boliger, så de også er indrettet til demente.

Ældre Sagen mener:

Om ventelister og ventetider

Det er positivt, at 80 pct. af kommunerne kan opfylde plejeboligarantien, og at 78 pct. har under 10 personer stående på deres generelle venteliste.

32 pct. i region hovedstaden har dog over 10 personer på den generelle venteliste. Det skyldes efter al sandsynlighed, at der er mange ældre, som vil bo i hovedstadsområdet, hvor deres familie og pårørende bor.

Det er utilfredsstillende, at 13 pct. af kommunerne har en ventetid på over to måneder og kan derfor ikke opfylde den lovbestemte plejeboligaranti, der trådte i kraft 1. januar 2009.

Det understreger behovet for at bygge af plejeboliger, i de kommuner, hvor dækningsprocenten er under 20.

Det er ikke tilfredsstillende, at 60 pct. af kommunerne har over 20 personer på en eller flere specifikke ventelister, og at 71 pct. af kommunerne har en ventetid på over to måneder på disse ventelister. I 70 pct. af kommunerne er der på de specifikke ventelister personer, der ønsker at flytte i demensbolig.

Det kan derfor konkluderes, at den lovpligtige plejeboligaranti stadig ikke opfyldes af alle landets kommuner. Desuden opfylder plejeboligarantien langt fra ældres helt rimelige ønsker om at få indflydelse på deres valg af plejebolig, herunder f.eks. ønsket om en demensbolig.

Det forhold, at 70 pct. af kommunerne har personer på de specifikke ventelister, som ønsker en demensbolig, understreger nødvendigheden af, at langt flere plejeboliger indrettes som demensboliger. 60 pct. af beboerne i plejeboliger og plejehjem skønnes i dag at være demente.

Det forhold, at 60 pct. af kommunerne har over 20 personer på venteliste fra andre kommuner, er et klart signal om, at ældre vægter det, at bo i nærheden af deres pårørende højt.

Om bygning af plejeboliger

Det er stærkt utilfredsstillende, at overhalvdelen af landets kommuner (52 pct.) angiver, at de stadigvæk har utidssvarende plejeboliger. Og det er helt uacceptabelt, at 15 pct. af kommunerne angiver, at de utidssvarende boliger forbliver som der er, indtil videre.

Det er positivt, at 59 pct. af kommunerne har konkrete planer om eller er i gang med at bygge flere moderne plejeboliger, og at 92 pct. af disse vil bygge mere end 20 enheder (plejeboliger).

Det er i særlig grad positivt, at 55 pct. af kommunerne vil bygge alle de nye plejeboliger, så de er demensindrettede.

Mange kommuner er således blevet opmærksomme på behovet for at bygge og indrette plejeboliger som demensboliger. Allerede i dag skønnes tres procent af beboerne i plejehjem og plejeboliger at være demente.

Derimod er det yderst negativt, at hele 52 pct. af kommunerne stadig har utidssvarende boliger. De dårligste plejehjemsboliger er enten:

- utilgængelige for kørestolsbrugere uden hjælp
- mindre end 15 kvm.
- uden eget toilet og/eller bad

Det er positivt, at blandt de kommuner, som har konkrete planer om at ombygge deres utidssvarende boliger til moderne plejeboliger, vil lidt over halvdelen (54 pct.) ombygge disse til demensboliger.

Det er også positivt, at hele 38 pct. af de kommuner, som har utidssvarende boliger, vil ombygge disse til aflastningspladser, akutpladser eller rehabiliteringspladser. Man kan også kalde dem en slags buffer-boliger.

Det er positivt, at 59 pct. af kommunerne tilkendegiver, at de nye plejeboliger skal placeres i bymæssigt miljø. Kun 8 pct. af kommunerne prioriterer beliggenhed tæt på natur.

Det er efter Ældre Sagens opfattelse klog politik, fordi det fremmer muligheden for at få besøg og for at være i kontakt med et stimulerende miljø.

Initiativer som følge af Ældre Sagens undersøgelse:

1. Der bør fra Folketing og regering tages politiske initiativer, så de resterende utidssvarende plejehjemsboliger nedlægges eller ombygges indenfor de næste to år
2. Der bør ske en udbygning med moderne plejeboliger i de kommuner, hvor dækningsgraden med moderne plejeboliger er under 20 pct.
3. Der bør overvejes at gøre det til et krav i almenboligloven og bygningsreglementet mm. at nye plejeboliger skal bygges og indrettes som demensboliger. Det er ikke dyrere, og det vil være en god fremtidssikring af plejeboligbyggeriet, da ca. 60 pct. af beboeren allerede i dag har demenssygdomme og endnu flere må forventes at få det.
4. Der bør ske en opblødning og omformulering af plejeboliggarantien, så den i højere grad giver ældre, der er visiteret til en plejebolig, mulighed for at få indflydelse på hvilken plejebolig, de kommer til at bo i.

Ældre Sagen er opmærksom på, at garantien selvfølgelig ikke kan give ret til at flytte ind i én helt bestemt plejebolig, hvor der pt. ikke er plads. Men vi mener, at garantien i sin nuværende udformning er for usmidig og "skrabet" og, at der bør ske en præcisering af lovteksten, der giver de ældre flere valgmuligheder.

Ældre Sagen foreslår derfor, at lovteksten i almenboliglovens § 54 a, stk. 1 og § 14 i udlejningsbekendtgørelsen oplødes og omformuleres, så den visiterede ældre skal tilbydes en plejebolig mm. inden for garantiperioden på grundlag af sine ønsker, sådan som de fremgår af en prioriteret liste: er der ikke plads i 1. prioritet, rykker garantien ned til 2. prioritet osv. Vi foreslår fem valgmuligheder inden for garantiperioden ud fra den betragtning, at der så med overvejende sandsynlighed vil være mulighed for at tilvejebringe en egnet og ønsket bolig.

På den måde får den visiterede ældre mulighed for at kunne søge om at flytte ind i en ud af fem prioriterede plejeboligbebyggelser mm. uden at skulle begynde helt forfra på garantiperioden, som det nu er tilfældet, hvis den ældre ønsker en bestemt plejebolig eller plejehjemsplads

Ref.: Margrethe Kähler, 20.05.10